

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД КЕРУВАННЯ РИЗИКАМИ Й УПРАВЛІННЯ БІБЛІОТЕКАМИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Бабенко Анастасія Романівна, студентка VI курсу (групи ІБАСм-1-22-1.4д), спеціальності «Інформаційна, бібліотечна, архівна справа» Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Науковий керівник: Григоревська О.В., доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційних комунікацій Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Надзвичайні ситуації – це явище, коли звичні нам порядки порушуються внаслідок прямої загрози, кризи або несподіваної події. Це явище охоплює різноманітні ситуації, від стихійних лих до техногенних аварій та інших незвичайних ситуацій, які вимагають негайних дій і реагування з боку громадян, органів влади, екстрених служб тощо. Зважаючи на те, що бібліотеки та архіви, як і інші установи, зазнають шкоди під час різних надзвичайних ситуацій, варто ознайомитись з тим, що роблять заклади для попередження або усунення наслідків.

Ключові слова: бібліотечна справа, керування ризиками, надзвичайні ситуації, планування на випадок надзвичайних ситуацій, бібліотеки, архіви, закордонний досвід

В умовах нашого неспокійного часу питання збереження матеріальних та людських ресурсів поставлене досить гостро. Людство не стоїть на місці, відбувається розвиток технологій, які мають позитивний вплив на нього. Бібліотеки та архіви у сучасному світі мають куди більше можливостей для розробки власних планів дій на випадок надзвичайних ситуацій, методичних рекомендацій, ніж у минулому. Тож висвітлення іноземного та міжнародного досвіду є важливим для того, щоб транслювати його на діяльність українських бібліотечних та архівних установ.

Формулювання цілей статті (постановка завдання): метою нашої роботи є ознайомлення з підходами іноземних бібліотек та професійних асоціацій в питаннях підготовки до настання надзвичайних ситуацій, плану дій в разі виникнення та ліквідації наслідків. Серед завдань нашої роботи є збір та вивчення на конкретних прикладах іноземного досвіду щодо керування ризиками та методи управління робочим процесом бібліотек в умовах надзвичайних ситуацій. Ми розглянемо відповідні плани, інструкції та рекомендації від бібліотек та бібліотечних асоціацій, щоб прослідкувати методіку їхніх розробок для керування надзвичайними ситуаціями.

Питання розробки методичних рекомендацій та інструкцій для бібліотек про порядок дій у випадку надзвичайних ситуацій і стихійних лих є ґрунтовно висвітленим в іноземних методичних посібниках. Проте важливою складовою для аналізу є сайти та документи самих установ, адже саме там розміщена актуальна інформація.

Бібліотека Конгресу на своєму сайті висвітлює допоміжні ресурси, де описує види ризиків, які можуть виникнути та свою модель керування надзвичайними ситуаціями. Із представлених матеріалів зрозуміло, що виявлення, оцінка та правильно визначені пріоритети для прийняття рішень в потенційно ризикових ситуаціях робить більш можливим раціональне планування для досягнення оптимального результату від своїх дій. Тому при зіткненні з чимось потрібно правильно визначити масштаби небезпечної ситуації, враховуючи ряд факторів: які небезпеки притаманні вашій території; які існують ризики саме для будівлі, в якій розташована ваша установа; який вплив на споруду мали минулі небезпечні ситуації; які з можливих небезпек нанесуть найбільш відчутну шкоду майну тощо (Risk Management).

Міжнародні бібліотечні асоціації також не залишаються осторонь такої важливої теми. Розробка методичних матеріалів, інструкцій – це важлива складова їхньої інформаційної роботи з закладами своєї розгалуженої мережі. Тому варто звернути особливу увагу на інформаційні матеріали, котрі присвячені питанню роботи в надзвичайних ситуаціях.

Американська бібліотечна асоціація розробила інформаційний листок, в якому зібраний список з потрібними ресурсами, які допоможуть бібліотекам розробити планування на випадок надзвичайних ситуацій (ALA Library Fact Sheet, 10). Ресурс наповнений посиланнями на веб-сторінки, котрі містять перевірену інформацію, яка допоможе установі швидко й ефективно впоратися з наслідками будь-якої руйнівної ситуації: веб-сайт Федерального агентства з надзвичайних ситуацій (FEMA), План готовності до стихійних лих Консорціуму академічних бібліотек Балтімора (BALC), Extension Disaster Education Network (EDEN) тощо.

Відомо, що Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (IFLA) зацікавлена цим та опікується питанням збереження, охорони та захисту документальної культурної спадщини. Асоціація здійснює підтримку бібліотечних та інформаційних послуг і також тісно співпрацює з своєю мережею партнерів, щоб захистити культурне надбання світу в усіх його формах: традиції, історичні та сучасні способи відображення матеріалу. Окрім того, IFLA прагне досягти найліпшої координації в спільній діяльності для збереження цього пласту. Серед напрацювань асоціації можна виділити Реєстр ризиків документальної спадщини IFLA (IFLA's involvement in emergency situations).

IFLA свого часу також підготували та опублікували рекомендації щодо підготовки та реагування на катастрофи – «IFLA. Готовність до стихійних лих та планування» (IFLA disaster preparedness and planning). Це видання створене як короткий посібник з всіма класифікаціями катастроф, які можуть нести ризик для роботи бібліотек та архівів.

Національна парламентська бібліотека (NDL) Японії, зважаючи на своє територіальне розташування, часто опинялась в зоні ризику. Установа співпрацює з бібліотеками Японії та іншими іноземними бібліотеками з питання створення безпечних умов для їхніх одиниць зберігання. NDL надає поради, спираючись на власний досвід і знання, котрі були накопичені

під час процедури збереження власних фондів. Розповсюдження корисної інформації відбувається через створення навчальних програми чи відповідних заходів. Їхня діяльність першочергово спрямована на поширення базових концепцій і фундаментальних навичок для збереження цінного майна (Special Issue: Preservation Activities of the National Diet Library).

Бібліотека Університету Хіммельфарб розміщує на своєму веб-сайті перелік ресурсів з інформацією про бібліотеки та планування на випадок катастроф (Emergency Preparedness and Response Resources: Librarians). З-поміж них згадується такий інструментарій як dPlan|ArtsReady.

dPlan|ArtsReady – це комплексний онлайн-інструмент, який підходить для забезпечення готовності та реагування на надзвичайні ситуації, розроблений з урахуванням потреб мистецьких та культурних організацій, незалежно від їхнього розміру, сфери діяльності чи дисципліни (About dPlan|ArtsReady). Безкоштовна версія має менше інструментів для роботи, а платна річна підписка є досить зручною та багатофункціональною.

dPlan|ArtsReady організовує та відстежує заходи організації, які вона впроваджує, для забезпечення готовності до надзвичайних ситуацій. Плани дій підлягають редагуванню і включають описи завдань, рівні пріоритетності, нотатки про хід виконання, терміни виконання і можливість призначати завдання членам команди. Ресурс надає безпечне хмарне сховище для найважливішої документації установи, включаючи документи, електронні таблиці, зображення, текстові файли та посилання, які необхідні для реагування на кожен випадок надзвичайних ситуацій та забезпечення безперервності робочого процесу (About dPlan|ArtsReady).

Отже, з всього, що нами було опрацьовано, можна дійти висновку, що бібліотеки та бібліотечні асоціації не оминають тему завчасного попередження виникнення надзвичайних ситуацій. Планування кожною установою здійснюється на основі загальних інструкцій та рекомендацій і ресурсів для цього більш ніж достатньо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. About dPlan|ArtsReady. dPlan. URL: <https://www.dplan.org/about> (дата звернення: 28.10.2023).
2. ALA Library Fact Sheet 10. American Library Association. URL: <https://www.ala.org/Template.cfm?Section=libraryfactsheet&Template=/ContentManagement/ContentDisplay.cfm&ContentID=25420> (дата звернення: 28.10.2023).
3. Emergency Preparedness and Response Resources: Librarians. Himmelfarb Health Sciences Library. URL: <https://guides.himmelfarb.gwu.edu/preparedness/librarians> (дата звернення: 28.10.2023).
4. IFLA disaster preparedness and planning. John McIlwaine. URL: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/pac/ipi/ipi6-en.pdf> (дата звернення: 28.10.2023).
5. IFLA's involvement in emergency situations. IFLA. URL: <https://www.ifla.org/ifla-s-involvement-in-emergency-situations/> (дата звернення: 28.10.2023).
6. Risk Management. Library of Congress. URL: <https://www.loc.gov/preservation/emergprep/insurancemain.html> (дата звернення: 28.10.2023).

7. Special Issue: Preservation Activities of the National Diet Library. National Diet Library. URL: <https://dl.ndl.go.jp/pid/3567785> (дата звернення: 28.10.2023).

REFERENCE

1. About dPlan|ArtsReady. dPlan. URL: <https://www.dplan.org/about> (data zvernennia: 28.10.2023).

2. ALA Library Fact Sheet 10. American Library Association. URL: <https://www.ala.org/Template.cfm?Section=libraryfactsheet&Template=/ContentManagement/ContentDisplay.cfm&ContentID=25420> (data zvernennia: 28.10.2023).

3. Emergency Preparedness and Response Resources: Librarians. Himmelfarb Health Sciences Library. URL: <https://guides.himmelfarb.gwu.edu/preparedness/librarians> (data zvernennia: 28.10.2023).

4. IFLA disaster preparedness and planning. John McIlwaine. URL: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/pac/ipi/ipi6-en.pdf> (data zvernennia: 28.10.2023).

5. IFLA's involvement in emergency situations. IFLA. URL: <https://www.ifla.org/ifla-s-involvement-in-emergency-situations/> (data zvernennia: 28.10.2023).

6. Risk Management. Library of Congress. URL: <https://www.loc.gov/preservation/emergprep/insurancemain.html> (data zvernennia: 28.10.2023).

7. Special Issue: Preservation Activities of the National Diet Library. National Diet Library. URL: <https://dl.ndl.go.jp/pid/3567785> (data zvernennia: 28.10.2023).